

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я

Поява та розвиток криміналістичної методики загалом та окремих методик розслідування зокрема нерозривно пов'язана із цілеспрямованим системним збором, дослідженням та узагальненням матеріалів слідчої практики - основного джерела розробки методичних положень і рекомендацій. Внаслідок синтезу практичної та наукової діяльності створюють різні за своїм предметом характеристики злочинів, що містять опис закономірних ознак злочину.

Кримінально-правова характеристика - опис ознак, які відрізняють злочин від проступку, класифікація злочинів за видами, ступінь небезпеки тощо. Кримінологічна характеристика - опис генезису злочину, його причин, умов вчинення, частоти повторюваності, розподілення злочинів за іншими ознаками, наприклад, віком, часом тощо. Криміналістична характеристика взаємопов'язана з елементами інших характеристик та використовує їх. Зокрема, предмет безпосереднього посягання включає кримінально-правову характеристику предмета, а опис особи злочинця у більшості методик межує з кримінологічною характеристикою. Криміналістичну характеристику складає опис властивостей та ознак, які мають значення для розкриття механізму злочину, характеру слідів, що залишились, умов вчинення злочину та характеристики особи злочинця.

Проте криміналістична характеристика злочинів ширша за їх кримінально-правову та їх кримінально-процесуальну характеристики, оскільки містить не лише систему обставин, які мають кримінально - правове значення, а й ряд інших чинників. Отже, конкретизація кримінально - правової характеристики здійснюється за рахунок виділення елементів (наприклад механізму, способу, обставинки злочину тощо), які мають вирішальне значення для розкриття злочину.

Таким чином, криміналістичну характеристику злочинів можна визначити як систему узагальнених даних про найбільш типові ознаки певного виду (групи) злочинів, що проявляються в способі і механізмі діяння, обстановці його скоєння, особі суб'єкта злочину, інших обставинах, закономірний взаємозв'язок яких слугує основою наукового і практичного вирішення завдань розкриття і розслідування злочинів.

Злочини проти життя та здоров'я особистості - це збірне поняття, що охоплює: різні види умисних і необережних вбивств, доведення до самогубства, спричинення тілесних ушкоджень, побіи, мордування, катування, погроза вбивством, зараження венеричною хворобою, незаконне

проведення абортів, залишення в небезпеці, ненадання допомоги медичними працівниками, неналежне виконання професійних обов'язків медичними працівниками, насильницьке донорство тощо.

Для розкриття вбивств велике має значення сукупність відомостей про типові сліди, що залишаються на місці здійснення злочину. Сліди, що залишаються в результаті вчинення вбивства, за формою свого вираження можна підрозділити на матеріальні й ідеальні. До матеріальних слідів відносяться: труп потерпілого, сліди, що залишилися на трупі, сліди застосування зняття вбивства, самі зняття злочину, сліди перебування на місці злочину й т.і. Сліди виявлені на місці події можуть дати важливі відомості. Наприклад, сліди ніг людини, виявлені на місці події, досвідченому слідчому можуть сказати багато чого: стояла людина або бігла, ніс важку наші, кульгав і т.п. Одержання таких даних має велике значення для побудови пошукових версій. Ідеальні сліди - це відображення, що виникають у пам'яті учасників й очевидців у зв'язку зі сприйняттям ними обставин вчинення вбивства, а також у пам'яті інших осіб, які мають відомості, що мають значення для справи.

Особа вбивці володіє комплексом ознак, специфічних для кожного виду вбивств, оскільки відображає мотиви скоєння злочину, спосіб вчинення, особливості характеру і темпераменту, навички, що використовуються в буденному житті (педаантичність, охайність, неохайність) і професійні навички (лікаря, м'ясника, фельдшера, хіміка - при розчленуванні частин трупа; електрика, підричника при використанні з метою вбивства електричних приладів і вибухових пристроїв і т. п.).

В криміналістичній характеристиці вбивств особливе місце відводиться особі потерпілого. У випадках вбивств залежність між злочинцем і потерпілим визначається даними про останнього, точніше його особовими якостями, поведінкою, у ряді випадків становищем в суспільстві, службовими, особистими відносинами із злочинцем.

Основними носіями інформації на місці заподіяння тілесних ушкоджень є: фізичні сліди, залишені потерпілим, нападаючим (сліди боротьби, сліди рук, ніг, тіла, сліди використання зняття злочину, сліди транспортного засобу); можливі виділення людського організму (слина, кров, сеча, елементи пошкоджених органів потерпілого та ін.); різноманітні предмети потерпілого або нападаючого (носильні предмети, елементи одягу, взуття тощо); предмети навколишнього середовища (пляшки, залишки цигарок, частини ґрунту, фарби, мастило тощо).

Як показують статистичні дані МВС України, кількість потерпілих у результаті заподіяння тілесних ушкоджень складають від 4 до 5 тисяч осіб щорічно.

При цьому необхідно зазначити, що вищеперераховані елементи криміналістичної характеристики злочинів не можуть розглядатися як єдина і незмінна система для всіх видів злочинів цієї групи. Це найбільш типовий вибір криміналістично-значущих ознак, покликаних забезпечувати

прикладну функцію криміналістичної характеристики. Щодо окремих видів злочинів цей набір може видозмінюватися, скорочуватися і розширюватися. Так, при зґвалтуванні не буде предмета посягання в «чистому вигляді», а те, що пов'язане з жертвою злочину знайде відображення у характеристиці способу вчинення злочину або в додатковому елементі - характеристиці особи потерпілого (потерпілої). При формуванні методики розслідування вбивств на замовлення важливим буде наступний додатковий елемент криміналістичної характеристики - мотив вчинення злочину тощо.